

როდესაც ასე ახლოა გრემი

გერმანელი არისტოკრატი

სოფიო თოდუა

24 საათი 30.11.09

გერმანელი არისტოკრატი

თბილისში იშვიათად ნახავთ მოსწავლეს (შეზამისად - მათს მშობლებსა და მასწავლებლებს), ერთხელ მაინც რომ არ იყოს ნამყოფი გრემში.

არცაა გასაკვირი, რადგან გრემი მართლაც უმშვენიერესი ადგილია. განსაკუთრებით შთამბეჭდავია ხედი, რომელიც ეკლესიის გალავნიდან იშლება, მათ შორის - დიდ ფართობზე გადაჭიმული ზვრები. ზვრები კარგია, რადგან კარგ ღვინოს ბევრი ფული მოაქვს, ბევრი ფულიდან კი მცირედი ღარიბებსაც თუ შეხვდებით, ამას რა ჯობია! იქვე, სოფელში, ერთი ძველებური შენობა დგას, კახური და ევროპული არქიტექტურის უცნაური ნაზავი. ეს შტეინების სახლია, თუმცა სახლის მეპატრონეები, კარგა ხანია, აქ აღარ ცხოვრობენ. ოჯახის უკანასკნელი წარმომადგენლები, ღრმად მოხუცებული დედა და ხანშიშესული ქალიშვილი, იძულებულნი გახდნენ, 90-იან წლებში სახლი გაეყიდათ და რუსეთში გადასახლებულიყვნენ.

რაც შეეხება მეუღლესა და მამას, რომელიც იმ დროს უკვე ცოცხალი აღარ იყო, ის გიორგი შტეინი გახლდათ, უფრო სწორად - გეორგ ფონ შტაინი. მისი წინაპრები კახეთში, როგორც ჩანს, შემთხვევით მოხვედრილან. რომელიღაც მათგანი რუსეთის იმპერატორთან ყოფილა დაახლოებული, მეფის კარზევე დაწინაურებულმა ქართველმა დიდგვაროვანმა გრემში მოიპატიჟა და ისიც სამუდამოდ დარჩა აქ. ადრე, მგონი, არავის უკვირდა, სოფლის ექიმი კარგი ადამიანი რომ უნდა ყოფილიყო. ასეც იყო: გიორგი შტეინი კარდაკარ დადიოდა, ყველას კურნავდა, ვისაც წამლის ფული არ ჰქონდა, იქით ეხმარებოდა. რასაკვირველია, ბოლშევიკებმა დაიჭირეს და გააციმბირეს, თუმცა გადასახლებიდან მაინც დაბრუნდა. აი, ამ შტეინების სახლში მდებარეობს გრემის თემი, სადაც უსახლკაროდ დარჩენილმა ადამიანებმა შეაფარეს თავი. დამთხვევების არ მჯერა, მაგრამ როგორც მითხრეს, ფონ შტაინები გერმანიაში ქველმოქმედებით არიან ცნობილი. თემის მაცხოვრებლებს სოფლელები დღემდე ასე მოიხსენიებენ: შტეინები.

მცდარი შეხედულება

სანამ საკუთარი თვალთ არ ვნახავდი "შტეინებს", მეგონა, რომ იქიდან დაბრუნებული დიდხანს ვიქნებოდი ცუდ ხალისათზე, რადგან შშმპ-ებთან შეხვედრა, როგორც ყველა ნორმალურ ადამიანს, მეც ცუდ გუნებაზე მაყენებს. შშმპ-ს არაფერი არა აქვს საერთო შსს-სთან და ეს აბრევიატურა ასე იმიფრება: შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები. არის ერთი საერთაშორისო სიტყვა - ინვალიდი, მაგრამ რატომღაც ეს სიტყვა ვიღაცას დამამცირებლად მოეჩვენა და ამიტომაც ისმის გაუთავებლად დერეფნებსა თუ კაბინეტებში: შშმპ-ებს ვაუჩქრები დაურიგდათ, შშმპ-ების დახმარება, შშმპ-ებით უცხოელები დაინტერესდნენ .... გრემში მოხვედრამდე მეც მქონდა შშმპ-ების ჩემეული კლასიფიკაცია: სადაც კარგად უვლიან, სადაც ცუდად უვლიან და საერთოდ არ უვლიან. ბოლო ორზე ლაპარაკიც არ ღირს, პირველზე - რამდენიც გნებავთ, თუმცა რაც მეტს

ვილაპარაკებთ მათზე, მით უფრო გაგვიმყარდება აზრი, რომ ერთ სივრცეში თავმოყრილი რამდენიმე შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირი ძნელი საყურებელია. თუ მათ კარგად მოვუვლით და თანამედროვე ფსიქოლოგებისა და ფსიქიატრების გამოცდილებას პრაქტიკაშიც დავნერგავთ, ისინი, რასაკვირველია, სასრგებლო უნარ-ჩვევებს შეიძენენ. მაგრამ რა ემართებათ იმ ბავშვებს, რომლებიც ჯანსაღი ადამიანების გვერდით ცხოვრობენ? ისინი იმ ოჯახში გაზრდილებს ემსგავსებიან, სადაც შეზღუდული შესაძლებლობების ბავშვი უფრო უყვართ, ვიდრე ჩვეულებრივი განვითარების შვილები. სამწუხაროდ, ჩვენ ისიც ვიცით, რომ ბევრ ასეთ მოზარდსა თუ მოზრდილს ან საერთოდ არა აქვთ ოჯახები, ან აქვთ, მაგრამ მათთვის იქ ყოფნა უფრო საშიშია, ვიდრე ღია ცის ქვეშ დარჩენა. სწორედ ასეთი ადამიანებისთვის დაარსდა გრემის თემი.

ნიკა პაპა მეც ერთი ბერიკაცი მეგონა და სანამ შევხვდებოდი, ღრმად ვიყავი დარწმუნებული, რომ მეც უნდა მომესმინა პათეტიკური მონოლოგი სიკეთესა და ბოროტებაზე. მერე ისიც გამოვიდა - როგორც დედაჩემი იტყოდა, "ნასტაიაში ინწილიგენტ, ვროდე იონა პავლოვიჩა", თანაც შუახნის და სპორტული აღნაგობის. მას არ უყვარს საკუთარ თავზე ლაპარაკი, ის კი ყველას უყვარს, ვინც ერთხელ მაინც მოხვედრილა გრემში. რადგან უყვართ და პატივს სცემენ, არც მე მოვყვები ბანალურ ისტორიას, რა უბიძგებს ადამიანს კეთილი საქმეების კეთებისკენ. კაცმა რომ თქვას, რა მნიშვნელობა აქვს, საიდან გაჩნდა საჭირო თანხა, რამაც ნიკა კვამალს შტეინების სახლის ყიდვის საშუალება მისცა. იმ დროს, როცა რუსთაველზე სამოქალაქო ომი მძვინვარებდა, პლენხანოვზე კი "მარლბოროს" გაძვირებაზე წუხდნენ, ჯერ კიდევ ნიკა კვამალი, რომელსაც მოგვიანებით ყველა პაპას დაუძახებს, გონებრივად შეზღუდულ ხუთ ახალგაზრდასთან ერთად გრემში დასახლდა. ადვილი წარმოსადგენია, როგორი იქნებოდა აქაურების რეაქცია, მაგრამ დამოკიდებულება რომ აშკარად შეიცვალა, ეს ფაქტია: ხუთ გაჭირვებულს კიდევ რამდენიმე მოჰყვა, რამდენიმეს - რამდენიმე და დღეს გრემს 100-ზე მეტი ადამიანი აფარებს თავს. აქ რეკლამისთვის არ სცხელათ, მაგრამ მათ შესახებ ბევრმა იცის, მეტადრე - საქართველოს ფარგლებს გარეთ. მერაბ კოკოჩაშვილმა ფილმიც კი გადაიღო გრემის თემზე ("ნუცას სკოლა"), მაგრამ ეს მხატვრული ფილმია და მთავარი გმირების პროტოტიპები, როგორც წესი, კადრს მიღმა რჩებიან. როცა "კაბირიას ღამეებს" ვუყურებთ, ნაკლებად ვდარდობთ გზასაცდენილ გოგოებზე, მაგრამ ასეთ გოგოებს ქუჩებში თუ ვხედავთ, დროდადრო მათი დახმარების სურვილი გვიჩნდება.

თემი და არა თავშესაფარი

რადგან თავშესაფარი ვახსენეთ, ბოლომდე მივყვეთ. მე თუ მკითხავთ, საუკეთესო ინსტიტუციაც კი, სადაც ერთი "სტანდარტის" ადამიანები იმყოფებიან, სწორედ რომ თავშესაფარია, ოღონდ ისეთი არა, როგორც კომუნისტების დროს იყო. ამ თავშესაფარებშიც არაფერია ცუდი, განსაკუთრებით ჩვენს დროში, როცა სახელმწიფოს სოციალურად დაუცველი ფენებისთვის მაინცდამაინც ბევრი არ ემეტება. თემში კი ცხოვრება საკუთარი კანონებით იმართება - არა გარედან, კაბინეტებში შემუშავებული დირექტივებით, არამედ შიგნიდან, თემისავე მაცხოვრებლების მხრიდან. თუ უფრო ღრმად ჩავეძიებთ, შესაძლოა, ბერძნულ პოლისამდეც მივიდეთ და შედარებით ადვილად წარმოვიდგინოთ, რა ხდებოდა საუკუნეების წინ აგორაზე: ვინ როგორ იქცეოდა, ვინ რას ამბობდა, ვინ ვის უსმენდა ... გრემის თემში შშმპ-ები მობინადრეების დაახლოებით მესამედია, დანარჩენებს რაც შეეხება, შეხვდებით ყველას, ვისაც კი ოდესმე გადაყრიხართ ცხოვრების მანძილზე: ახალგაზრდა ქალს, რომელიც ოჯახში იმიტომ მოიძულა, რომ მას უქმროდ ეყოლა შვილი; ჩვილ ბავშვს, თვალით რომ არ უნახავს საკუთარი მშობლები; რამდენიმე მასწავლებელს, რომლებიც ოჯახებით ცხოვრობენ გრემში და იმდენად

კარგად ასწავლიან ერთ მომცრო ოთახში, რომ ახლომახო მოსახლეებს, მგონი, შურთ კიდევ მათი; დარბაისელ ქალბატონს, რომელიც სტუმრებთან იშვიათად ჩნდება; სოფლებს, რომლებსაც იქვე სახლიც აქვთ, კარიც, მაგრამ გული მაინც აქეთკენს მოუწევთ. აქ ვერ შეხვდებით ახალ ტანსაცმელში გამოწყობილ ადამიანებს და არც უნდა შეხვდეთ, რადგან გამოპრანჭული მუშაობა სიბრყველა. ისინი კი მთელი დღის განმავლობაში ისევე ფუსფუსებენ თავიანთ კარ-მიდამოში, როგორც გლეხები - საკუთარ ბაღ-ბოსტნებში.

პასტორალი

რომ არ ყოფილიყვნენ მათი უცხოელი პარტნიორები, წარმოადგენა არა მაქვს, რა იქნებოდა, მაგრამ ისინი, საბედნიეროდ, არსებობენ და ასევე არსებობს ვენახი და იქ დაწურული, უკვე გასაყიდად გამოტანილი არაჩვეულებრივი ღვინო; ბოსტანი და იქ მოწეული ეკოლოგიურად სუფთა ბოსტნეული; საკუთარ საცხოვრებელ უგემრიელესი პური; სამხერხაო საამქრო და იქვე მიწობილი გარანდული ფიცრები; თითქმის დამთავრებული ახალი ორსართულიანი შენობა, სადაც შტეინების ძველ სახლში შეკედლებულების ნაწილი გადაბარგდება; სამრეცხაო, სადაც მთელი დღის განმავლობაში სარეცხი ირეცხება და უთოვდება; იქვე, შემადლებულზე აშენებული წყლის რეზერვუარი და დიდი სამზარეულო, დღეში სამჯერ 100 კაცზე გაშლილი სუფრით. ძროხები - ცოტა; ქათმები - საერთოდ არ დამინახავს; ქვევრები - ბევრი; ყვავილები - საკმარისი; საპირფარეშოები და ონკანები - ორიგინალური; სისუფთავე - და არა სხვის დასანახად დანერგილი წესრიგი. თუ მუსიკის ჰანგები ჩაგესმათ, იცოდეთ, ეს გერმანელი მოხალისე უკრავს ფორტეპიანოზე შოპენის ნოქტიურნებს, თუმცა აქ მამაპაპურ ტამ-ფანდურსაც მოისმენთ. ეს გერმანელი ბიჭი სხვა დროს დანარჩენ მოხალისეებთან ერთად, რომლებიც ასევე უცხოელები არიან, კარტოფილსაც ფცქენის და მიწასაც ჩიჩქნის და, რაღა თქმა უნდა, ეუფლება მისთვის სრულიად უცხო ქართულს, რომელსაც აუცილებლად ისწავლის. Sic: აქაურმა ბავშვებმა, ვისაც შედარებით მსუბუქი მენტალური პრობლემები აწუხებთ, სწორედ მოხალისეებთან მჭიდრო ურთიერთობის გამო, Headway-ის სახელმძღვანელოების გარეშე დაძლიეს ელემენტარული ინგლისურის კურსი. ჩვენდა სამწუხაროდ, გრემსაც და მის მსგავს თემებსაც მოხალისეების სტატუსით (და ისედაც) სათოფეზე არ ეკარებიან ფსიქოლოგია-ფსიქიატრიის ფაკულტეტების ქართველი სტუდენტები. გულწრფელად მიკვირს: უკეთეს პრაქტიკას, ნეტავ, სად გაივლიან?

გრემში არც დიდები და არც პატარები სახლობანას არ თამაშობენ, ისინი უბრალოდ იმ სახლში ცხოვრობენ, სადაც მეზობლებთან ხან კარგი ურთიერთობა აქვთ, ხანაც - ცუდი. აქ არც გრძნობების მოთოკვას ცდილობენ, თუმცა ვნებების პროვოცირებას არ ესწრაფვიან. სხვა დროს რომ გამეგო, როგორ გააჩინა გრემის ორმა "სტაჟიანმა" მაცხოვრებელმა შვილები, აუცილებლად აღვშფოთდებოდი და კონტრაცეფციის რეკლამირებას მოვიწონებდი. მაგრამ აქ ესეც უმტკივნეულოდ ხდება, მაშინაც კი, თუ ბიოლოგიურ დედას მარტოხელა ქალი ჩაანაცვლებს. გრემში ვერც ბევრ ხატს წააწყდებით და ვერც ათ მცნებას ამოიკითხავთ კედლებზე, თუმცა აუცილებლად გაგახსენდებათ სიტყვები სახარებიდან: "რაჟამს იქმოდე ქველის საქმესა, ნუცა ჰქადაგებ წინაშე შენსა".

კანონი ხალხისთვის იწერება

რითი არსებობს მთელი ამ ხნის განმავლობაში გრემის თემი? უმთავრესად უცხოელი დონორების ხარჯზე პლუს ის 15 ლარი, რაც სახლემწიფომ შშმპ-ებს დღიურად დაუდგინა. ახლახან ვწერდი, რომ ეს თანხა ამ კატეგორიის ადამიანებისთვის, რომლებიც მუდმივად იღებენ ძვირადღირებულ მედიკამენტებს, საკმარისი არ არის, რადგან ინვალიდს გამოკვებაც სჭირდება, გათბობაც და საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავებაც. ზემოთ დავწერე, რომ გრემის თემის მობინადრეთა

მხოლოდ მესამედი არის შეზღუდული შესაძლებლობის, შესაბამისად, ფულად დამხარებას სახელმწიფოს მხრიდან მხოლოდ ისინი იღებენ. კანონის თანახმად ყველაფერი წესრიგშია, რადგან ჩათვალეს, რომ თუ კაცი გაჭირვებულია, მაგრამ არ არის შშმ და გრემს აფარებს თავს, მას ფულადი დახმარება არ ეკუთვნის. უცნაურია, ღმერთმანი, რადგან ჩვეულებრივ, ვისაც სახლიც აქვს, კარიც და მშობლებიც ჰყავს, მაგრამ სოციალურად დაუცველთა სიაში მოხვდნენ, მათ ვაუჩერის სახით დღეში 5 ლარი ეძლევათ. სიმართლე გითხრათ, ვერ ვხვდები, რა პრინციპით დარჩნენ თემს შეკედლებული სოციალურად დაუცველი ადამიანები ამ სიების მიღმა, მაგრამ ვიცი, რომ კანონი ხალხისთვის იწერება. თუ პირიქით ხდება, ანუ კანონი უნდა მოვარგოთ ხალხს, იქ ყველაფერი რიგზე არ არის. და თუ ჩვენი პრობლემები მუდმივად უცხოელი დონორების მოსაგვარებელი გვგონია, მაშინ საქმე იმაზე ცუდად გვგონია, ვიდრე წარმოდგედეგინა.

წინასწარ ვიცი, რა პასუხს მოვისმენ ჯანდაცვის სამინისტროდან: თემში მხოლო შშმ-ები უნდა ცხოვრობდნენ! მაინც, ვინ, სად და როდის დაადგინა, რომ თემი მაინცდამაინც შეზღუდული შესაძლებლობების ადამიანებისთვის, ან მაინცდამაინც ნარკომანებისთვის, ან მაინცდამაინც ერთი რელიგიური კონფესიის ადამიანებისთვის უნდა შეიქმნას და ისიც წინასწარ, სახელმწიფოს მიერ დაწესებული კვოტებით თითოეული ამ ჯგუფისათვის? მე, მაგალითად, ერთი თემი ვნახე პოლონეთში, სადაც ნარკომანები და ალკოჰოლიკები ცერებრალური დამბლით დაავადებულებს უვლიდნენ - და მერე როგორ უვლიდნენ! მაგრამ ჩვენთან, როგორც ჩანს, დეინსტიტუციონალიზაციის არსი ყველას არ ესმის და საკუთარ მიდრეკილებებზე დაყრდნობით მოქმედებს. რის საფუძველზე შეიმუშავეს ეს მიდრეკილებები, ძნელი სათქმელია, განსაკუთრებით მაშინ, როცა აღმოაჩენ, რომ მაღალი რანგის სახელმწიფო მოხელე, ვისაც ამ ტიპის ინსტიტუციების კურირება ევალება, საერთოდ არ არის გრემში ნამყოფი. არადა, სულ საათნახვერის გზაა, თანაც ახლადდაგებული. წამომყევით, არ ინანებთ.

სურვილიც და ოცნებაც

"როდესაც ასე ახლოა გრემი,

მეც მინდა ვიყო უფრო მაღალი,

რომ დაინახონ ჩემში ან ჩემით,

რადაც ახალი, სულმთლად ახალი".

თავის დროზე ოთარ ჭილაძეს ეს მშვენიერი ლექსი, რა თქმა უნდა, სხვა გრძნობამ დააწერინა. ეს გრძნობა ჩვენს დროში უფრო მძაფრდება: აქეთ "ბებერი გრემი", იქით - შტეინების ძველი სახლი. ორივეს შემყურეს, მეც მინდა, რადაც განსაკუთრებული მოვიმოქმედო - მაგალითად, მივბადო უცხოელ მოხალისეებს და გრემში დავსახლდე; ან სახელმწიფო მოხელეები დავარწმუნო, ხშირ-ხშირად ჩავიდნენ იქ (და სხვაგანაც) და მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილების მიღებისას მეტი სიფრთხილე გამოიჩინონ; ან ჩემს კოლეგებს შევახსენო, რომ ცხოვრება ყოველთვის მშვენიერი არ არის და დღენიდაგ პრობლემის ლამაზად შეფუთვისას ამაოდ ცდილობენ. კიდევ ბევრი რამ მინდა, ძალიან ბევრი, მაგრამ ერთმა სურვილმა თუ ოცნებამ მოსვენება დამიკარგა: რა იქნება, ეს წერილი ბევრმა შეძლებულმა ადამიანმა წაიკითხოს და მათ შორის ისეთიც გამოერიოს, რომელიც გრემის თემს გვერდში დაუდგება?